

Tâhirü'l-Mevlevî'nin Hilye'sine Göre Mevlânâ

Neslihan KOÇ KESKİN*

ÖZ

Arap edebiyatındaki şemaillerden ve hadis-i şeriflerden doğan, "süs, bezek, vasıflandırmak, yaratılış, sûret, sıfat" gibi anlamlara gelen *hilye*, edebî tür terimi olarak Hz.Muhammed'in fizikî ve ruhî özelliklerini anlatan eserlere verilen addır ve *hilye-i sa'âdet/hilye-i şerif/hilye-i nebeviye* adlarıyla da anılır. Hilye türü, Türk edebiyatında çok rağbet görmüş, Hz. Muhammed'le birlikte diğer peygamberler, Dört Halife, Aşere-i Mübeşşere, din ve tarikat büyükleri için de yazılmıştır. Yüzyıllar boyunca eserleriyle okuyucuyla buluşan büyük mutasavvıf Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'ye (1207-1273) duyulan sevgi ve saygı, Lütfî Çelebi (ö.1737), Ali Rızâ Efendi (ö.1905), Tâhirü'l-Mevlevî (1877-1951) gibi şairler tarafından kaleme alınan başka bir hilye türünü ortaya çıkarmıştır: Hilye-i Mevlânâ.

Yazımızda, Tâhirü'l-Mevlevî'nin (1877-1951) *Hilye-i Hazret-i Mevlânâ'sı* şekil ve içerik olarak incelenerek, Mevlânâ'nın bu eserde belirtilen özellikleri kaynaklardaki bilgiyle karşılaştırılmıştır. Yazımızın sonunda, 197 beyitten oluşan eserin Konya Mevlana Müzesi'nde bulunan yazma nüshasından tıpkıbasımı ve çeviri yazısı karşılıklı olarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hilye, Hilye-i Mevlânâ, Mevlânâ, Tâhirü'l-Mevlevî, Hilye-i Hazret-i Mevlânâ

ABSTRACT

Mevlana According to Tâhiru'l-Mevlevî's Hilye

Hilye has several meanings like "ornament, decoration, to qualify, creation, duplicate, quality" rising from the features and sayings of the Prophet in the Arab literature and is the name given as a literary term to the works that describe the physical and psychological features of the Prophet Mohammed. It is also called as *hilye-i saadet*, *hilye-i şerif* and *hilye-i nebeviye*. *Hilye* type is written for the Prophet Mohammed and the

* Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Araştırma Görevlisi, e-posta:neslihan@gazi.edu.tr

other Prophets, the Four Caliphs, *Aşere-i Mübeşşere* and the great religious priors. The affection and respect shown to Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (1207-1273), the great mystic who got together with the readers through his works, brought out another type of *hilye* written by the poets like Lütfî Çelebi (d.1737), Ali Rızâ Efendi (d.1905), Tâhirü'l-Mevlevî (1877-1951). In our *Hilye-i Mevlânâ* article, by studying Tâhirü'l-Mevlevî's *Hilye-i Mübâreke-i Mevlânâ* in terms of form and content, the features of Mevlânâ are compared with the information in the resources. At the end of our article, the facsimile copy in Konya Mevlânâ Museum and the translation of the work consisting 197 couplets are presented reciprocally.

Key Words: *Hilye, Hilye-i Mevlana, Mevlana, Tâhirü'l-Mevlevî, Hilye-i Hazret-i Mevlana*

Giriş/Tâhirü'l-Mevlevî ve Hilye-i Hazret-i Mevlânâsı

Şair, yazar, Mevlevî dedesi, gazeteci, müderris, mesnevihan, edebiyat tarihçisi kimlikleriyle tanınan Tâhirü'l-Mevlevî'nin asıl adı Tâhir Olgun'dur. 1877'de İstanbul'da doğmuştur.¹ Gülhâne Askeri Rüşdiyesi'ni bitirmiş, Bâb-ı Serâkerî'de memurluk vazifesinde bulunmuştur.² Mesnevihanlık, edebiyat öğretmenliği ve çeşitli komisyonlarda görev yapmıştır.³ 17 Ocak 1896 tarihinde Yenikapı Mevlevîhânesi'nde çileye soyunmuştur.⁴

Tâhirü'l-Mevlevî'nin *Edebiyat Lügati* adlı eserinin başında kendi kalemin-den çıkmış biyografisi ve 59 eseri yer almıştır.⁵ Eserlerinden bazıları şunlardır: *Divânçe-i Tâhir*, *Divânçe-i Fârisî-i Tâhir*, *Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî*, *Kudemâyı Mevleviyye*, *Mirât-ı Hazret-i Mevlânâ*, *Münâcât-ı Hazret-i Mevlânâ Tercümesi*, *Mesnevî Şerhi*⁶, *Edebiyat Lügati*⁷, *Nazım ve Eşkâl-ı Nazım*, *Divan Edebiyatının Bazı Beyitlerinin İzahına Dair Edebî Mektuplar*⁸, *Çilehane Mektupları (Tâhirü'l-Mevlevî'nin*

1 Ahmet Atilla Şentürk, *Tâhirü'l-Mevlevî Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1991, s.1.

2 Şentürk, *age*, s.6

3 Şentürk, *age*.

4 Şentürk, *age*, s.14

5 Tâhirü'l-Mevlevî, *Edebiyat Lügati*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1973, s.6-11. Tâhirü'l-Mevlevî'nin eserleri konusunda kapsamlı bir çalışma da Zülfikar Güngör tarafından yapılmıştır: *Tâhirü'l-Mevlevî (Olgun) Hayatı, Eserleri ve Dinî Edebiyatla İlgili Şiirleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1994.

6 *Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Şerh-i Mesnevî*, haz. Tâhirü'l-Mevlevî, İstanbul 1971, c.1-13.

7 Tâhirü'l-Mevlevî, *Edebiyat Lügati*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1973.

8 Tâhir Olgun, *Divan Edebiyatının Bazı Beyitleri'nin İzahına Dair Edebî Mektuplar*, haz.Cemâl Kurnaz, Akçağ Yay., Ankara 1995.

Mevlevi Çillesi Hatırat ve Tahassüsâtını Havi Olarak Ahmet Remzi Dede'ye Mektuplar)⁹, *Matbuat Alemindeki Hayatım ve İstiklal Mahkemeleri*¹⁰, *Müslümanlıkta İbadet Tarihi*¹¹ dir. Biyografik ve şerhe dair birçok eseri olan Tâhirü'l-Mevlevî, *Mahfil* adlı mecmûayı da çıkarmış, 1951'de de vefat etmiştir.¹²

Yazımızda metnini sunduğumuz ve incelediğimiz *Hilye-i Hazret-i Mevlânâ*, Tâhir Dede Kütüphanesi'nin ilk yayımlanan kitabı olan *Mir'ât-ı Hazret-i Mevlânâ*¹³ adlı eserin 1-14 sayfaları arasında ve XX. yüzyılın başlarında Vâsif Efendi tarafından tertip edilmiş, (Tâhirü'l-Mevlevî'nin de neşre başladığı fakat devam ettiremediği) *Mecmûa-i Medâiyih-i Mevlânâ* adlı Mevlânâ ve Mevlevîlikle ilgili antolojik mahiyette eserin Mevlana Müzesi Kütüphanesi¹⁴ ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda¹⁵ yer alan nüshalarında yer almıştır.

Mir'ât-ı Hazret-i Mevlânâ'nın basım tarihi 1315'tir. Eserin basım tarihi ile ilgili, *İkdam* gazetesinde yer alan ilanda da R.1315/H.1317/M.1899 tarihleri yer almıştır.¹⁶

Tâhirü'l-Mevlevî, Ahmet Remzi Akyürek'e yazdığı 12 Aralık 1897 tarihli mektubunda Hilye'den bahseder ve eserini Akyürek'in gözden geçirmesini ister. Bu bilgi eserin 1897 yılında yazıldığını, eklemelerle 1899 yılında basıldığını göstermektedir.¹⁷

Aşağıdaki benzer ifadeden de, Tâhirü'l-Mevlevî'nin diğer iki hilyeden haberdar olduğunu ve eserinin "tetkik" neticesinde yazıldığını öğreniyoruz:

9 Tahir Olgun, *Çilehâne Mektupları* (Tahirü'l-Mevlevî'nin Mevlevi Çillesi Hatırat ve Tahassüsâtını Havi Olarak Ahmet Remzi Dede'ye Mektuplar), haz.Cemal Kurnaz-Gülgün Erişen, Akçağ Yay. Ankara 1995.

10 Tahirü'l-Mevlevî, *Matbuat Alemindeki Hayatım ve İstiklal Mahkemeleri*, Ankara 1990.

11 Tahir Olgun, *Müslümanlıkta İbadet Tarihi*, haz.Cemal Kurnaz, Akçağ Yay., Ankara 1998.

12 Şentürk, *age*, s.58

13 Tahirü'l-Mevlevî, *Mir'ât-ı Hazret-i Mevlânâ*, İstanbul 1315. Eser, 20x14 ebadında, 30+1 sayfa olarak Cemal Efendi matbaasında basılmıştır.

14 *Mecmûa-i Medâiyih-i Mevlânâ*, haz. Vâsif, Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, No. 2163, vr.1b-6a.

15 *Mecmûa-i Medâiyih-i Mevlânâ*, haz. Vâsif, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, O. Ergin Yazmaları, No. 54, vr.1b-6a.

16 Eserin 1899 yılında basıldığını *İkdam Gazetes'i* ne verilen şu ilan da göstermektedir: *Mir'ât-ı Hazret-i Mevlânâ* "Müşaru'n-İleyh hazretlerinin hilye-i âliye ve evsâf-ı kudsiyetlerini havî olan bu eser sâha-i ârâ intişâr olunmuşdur. R.1315/H.1313/M.1899, Güngör, s.200. Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi'ndeki *Mecmûa-i Medâiyih-i Mevlânâ*'nın başlama ve bitirilmesi tarihleri ilanla uyumlu olarak 1892-1899dur.

17 "Şu manzumeleri de gözden geçir de mütâlaamı beyân et. Hilye-i Hazret-i Pîr Risâlesi ki Nakşî ve Rızâ'nın hilyelerine üçüncü oluyor. Cenâb-ı Hak fe-azzeznâ bi-sâlisin sırnına mahzar eyleye." Kurnaz, *age*, s.161. Mektuptaki Nakşî'ye ait hilye *Mir'ât*'ta düzeltilmiş ve Lütfî yazılmıştır. Doğrusu da Lütfî'dir.

“Lutfî Çelebi ve Rızâ Dedenin manzumelerine üçüncü olup daha ziyade tetkîk ve tetebbu'la yazıldığından (*Hak fe-azzeznâ bi-sâlisin*¹⁸) iltifâtına mazhar olması eltâf-ı Sübhâniye'den me'mûldür.”¹⁹

Hilye'nin adı, Mir'ât-ı Hazret-i Mevlânâ'da ve şu beyitte *Hilye-i Hazret-i Mevlânâ* olarak belirtilmiştir. Mecmûalarda ise *Hilye-i Mübâreke-i Hazret-i Mevlânâ* başlığı konulmuştur:

Hilye-i Hazret-i Mevlânâ'dır

Nefes-i şeyh-i kerem-fermâdır b170

Tamamı 197²⁰ beyitten oluşan eser, mesnevî nazım şekli ile “fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Hilye'nin ilk dokuz beyti Arapçadır. İlk iki beyitte tevhid inancı dile getirilmiş, daha sonra Hz. Muhammed, Dört Halife, Hz. Hasan ve Hüseyin övülmüştür. 26-31. beyitler arası Tâhir, gelenek gereği acizliğine, ilminin eksikliğine bakmayarak hilye yazmaya cür'et ettiğini söyler ve hilyeye başlar:

Aşk ile ney gibi *Tâhir* inle

Hilye-i Pîr'i kaleminden dinle b31

Tâhir, 32-167. beyitler arası Mevlânâ'nın hilyesini anlatmış, şu beyitlerle sözü eseri yazmasına vesile olan ve 1894 yılında intisap ettiği Mehmed Celâleddin Dedeye getirmiştir.²¹

Dem-i cân-bahş-ı Mesîhâ-eseri

Kıldı encâma resâ bu eseri b172

Feyz-i ikmâl ile himmet etdi

Ya'ni izhâr-ı kerâmet etdi b173

Sanma ey Tâhir-i zîbende-edâ

Bu 'ibârâtı sen oldun gûyâ b174

Tâhir, şeyhinin, Mevlânâ'nın yolunun rehberi olduğunu söyler, dua ederek eserini bitirir:

Zât-ı 'âlîsini kılmış Mevlâ

Rehber-i şâh-reh-i Mevlânâ b178

Yazımızın geri kalan bölümünde Hilye, Mevlânâ'yı ve hayatını anlatan küçük başlıklar halinde incelenmiş, beyitler serbest çeviri şeklinde sunulmuştur:

18 *Kur'ân-ı Kerîm*, 36/14 “Onlara iki (resûl) göndermiştik. Fakat ikisini de tekzip ettiler (yalanladılar). Bunun üzerine (onları) üçüncü (resûl) ile azîz kıldık (destekledik). O zaman onlar: “Muhakkak ki biz, size gönderilmiş resûlleriz.” dediler.

19 Tâhirü'l-Mevlevî, *Mir'ât-ı Hazret-i Mevlânâ*, s.1

20 Mecmûa-i Medâyihi-i Mevlânâ'da 184 beyit olan Hilye'nin 2 beyti Mir'ât'ta yoktur. Mir'ât'ta 195 beyit olan Hilye'nin 12 beyti de Mecmûa-i Medâyihi-i Mevlânâ'da bulunmamaktadır. Bu sebeple Hilye'nin toplam beyit sayısı 197'dir.

21 Şentürk, *age*, s.11.

Hilye-i Hazret-i Mevlânâ'ya Göre Mevlânâ

1. Doğumu ve Adı

Mevlânâ hakkındaki bilgiler, Sultan Veled'in *İbtidânâmesi*²², Feridûn-ı Sipehsâlâr'ın *Risâlesi*²³, Ulu Ârif Çelebi'nin müridi Ahmed Eflâkî'nin *Menâkibü'l-Ârifin*'inde²⁴ yer almaktadır.

Mevlânâ'nın doğum yeri, eski bir Türk kültür merkezi olan bugünkü Afganistan sınırlarında bulunan Belh'tir. Hilye'de doğum yeri belirtilmezken, kaynaklarda belirtildiği üzere, Mevlânâ'nın doğum tarihi 6 Rebû'l-evvel 604/30 Eylül 1207 olarak geçer:²⁵

Sâdis-i şehri-i rebî'ü'l-evvel

Şeş sad u çârda bâ-feyz-i ezel b143

"Hazret-i Pîr", "Hüdâvendigâr", "Mollâ-yı Rûm", "Belhî", "Rûmî", "Konevî" lakap ve sıfatlarıyla anılan ve asıl adı Celâleddîn Muhammed olan Mevlânâ, Hilye'de "Pîr", "Mevlânâ", "Celâl" lakap ve isimleri ile anılmaktadır:

Oldu sulbünden onun şa'sa'a-zâ

Milket-i 'aşka Celâlî'l-Mevlâ b142

2. Soyu

Hilye'de Mevlânâ'nın soyu uzun uzun anlatılmıştır. Hilye'ye, Sipehsâlâr'ın *Risâle*'si ve *Menâkibü'l-Ârifin*'e göre, Mevlânâ'nın soyu Hz.Ebubekir'e dayanmaktadır.²⁶

Cedd-i a'lâsı ki *Siddîk-i 'atîk*

Derdi ey reşha-dih-i kalb-i harîk b116

Cedd-i 'âlf-i cenâb-ı Hünkâr

Zât-ı Bûbekir-i sûtûde-etvâr b10

Mecmûada, Mevlânâ'nın Hz.Ömer'e dayanan soyu kırmızı mürekkeple gösterilmiştir. Mevlânâ II. göbektir. Bunlar sırayla şu şekildedir:

22 Sultan Veled, *İbtidâ-nâme*, trc. Abdülbâki Gölpınarlı, Ankara 1976.

23 Feridûn bin Ahmed-i Sipehsâlâr, *Mevlânâ ve Etrafındakiler*, trc. Tahsin Yazıcı, İstanbul 1977.

24 el-Eflâkî, Şemseddin Ahmed, *Menâkibü'l-Ârifin*, nşr. Tahsin Yazıcı, I-II, 1976-1980 Ankara; Ariflerin Menkıbeleri, I-II, trc. Tahsin Yazıcı, İstanbul 1986-1987

25 Eflâkî, *Ariflerin Menkıbeleri*, c.I, s.125

26 Selahaddin Hidayetoğlu, "Hazreti Mevlânâ Muhammed Celâleddîn-i Rûmî, Hayatı ve Şahsiyeti", Aralık 2005, s.14.

Bu konuyla ilgili olarak Adnan Karaismailoğlu "Mevlânâ'nın Hayatı ve Çevresi" adlı yazısında, şunları söylemektedir: "Mevlânâ'nın Hz. Ebû Bekir'in soyundan geldiğini göstermek amacıyla adına eklenen "el-Bekrî (Bekr'e mensup)" mensubiyet sıfatı, başta Sipehsâlâr'ın *Risâle*'si ve *Menâkibü'l-Ârifin* olmak üzere kaynaklarda ısrarla kaydedilmektedir. Ancak bu mensubiyetten Mevlânâ'nın ve babasının eserlerinde bahsedilmemesi, en güvenilir Mesnevî ve Dîvân-ı Kebîr yazmalarında ve nihayet türbelerinin kitâbelerinde de bu duruma işaret eden bir kayıt bulunmaması dikkat çekicidir" bkz. www.mevlanader.org (20.10.2007).

- (1)'Abd-i Rahmân Zâde-i hazret-i Bûbekr-i 'atîk
'*Abd-i Rahmân* u veliyyü't-tevfîk b126
- (2)Hammâd Onun oğlu dahi *Hammâd*-ı kerîm
Kâ'il-i hamd ü senâyâ-yı 'azîm b127
- (3)Mazhar Oldu mahdûm-ı güzîn-i Hammâd
Mazhar-ı hulk-ı kerâmet-mu'tâd b128
- (4)Müseyyeb Onun oğlu ki *Müseyyeb*-'ünvân
Etdi bir duhter-i 'ismetle kırân b129
Duhter-i şâh-ı Birâhim Edhem
Etdi dil-hâne-i 'aşkın hurrem b130
- (5)Sâbit Olup ol nahl-i melâhat nâbit
Geldi meydân-ı zuhûra *Sâbit* b131
- (6)Mevdûd , (7) Mahmûd
O da *Mevdûd*'u getirdi dehre
O da *Mahmûd*'u getirdi dehre b132
- (8)Büyük Dede Hatîbî Ahmed ve Büyük Babaanne Firdevs
Hatîbî Ahmed, Şems-i E'imme Ahmed-i Serahsîn'in kızı Firdevs Hanım
ile evlenmiş ondan da Mevlânâ'nın dedesi Şeyh Hüseyin doğmuştur. Do-
layısıyla Şemsü'l-E'imme peygamber soyundan olduğu için Mevlânâ hem
dedeleri hem de büyük babanesi soyundan Peygamber'e ulaşmış olur:
İbn-i Mahmûd-ı *Hatîbî Ahmed*
Sitt-i Firdevs ile oldu emced b133
Duhter-i *Şems-i E'imme* idi
Neseben ya 'ni şerîfe idi ol b134
- (9)Şeyh Hüseyin (Dedesi) ve Babanesi Alâeddin Muhammed
Harezşâh'ın kızı Melike-i Cihân Emetullah Hatun. Hilye'de babanesinin
adı söylenmese de Sultan Alâeddîn'in kızı olduğu belirtilir:
Verdi ondan feleğe pertev ü zeyn
Makdem-i mes'adet-i *Şeyh Hüseyin* b135
Aldı ol şeyh-i şerîf-i 'ulvî
Duhter-i şâhı ba-emr-i Nebevî b136
Ya 'ni sultân Alâ'eddîn'in
Şeh-i Belh'in o kerem-âyînin b137
Duhter-i 'ismet-i pâkîzesini
Aldı çün yümn ile ol zât-ı senî b138
- (10)Bahâeddîn Veled
Eyledi mülk-i şuhûdu teşrîf
Mevlid-i pâk-i şehen-şâh-ı 'arîf b139

Ya'ni sultân-ı gürûh-ı 'ulemâ
Nâmdaş-ı nebevî şâh-ı Bahâ b140

(11)Mevlânâ

Oldu sulbünden onun şa'ş'a-zâ
Milket-i 'aşka Celâlü'l-Mevlâ b142

3. Tarikat Silsilesi ve Yolu

Sipehsâlâr, Sultânü'l-ülemâ Bahâeddin Veled'in zikir telkini ve hırka silsilesini şöyle vermektedir: "Babası Ahmed el-Hatîbî, Ahmed-i Gazzâlî, Ebû Bekr-i Nessâc, Muhammed-i Zeccâc, Ebû Bekr-i Şiblî, Cüneyd-i Bağdâdî, Seriyî-i Sakatî, Ma'rûf-i Kerhî, Dâvûd-i Tâî, Habîb-i Acemî, Hasan-i Basrî, Hz. Ali ve Hz. Peygamber."²⁷

Mevlânâ'nın zikir silsilesi ise, Menâkıbu'l-ârifîn'de şu şekilde sıralanmaktadır: "Seyyid Burhâneddin-i Muhakkik-i Tirmizî, Bahâeddin Veled, Şemsü'l-E'imme Abdullah-i Serahsî, Hatîb-i Belhî, Ahmed-i Gazzâlî, Ebû Bekr-i Nessâc, Muhammed-i Zeccâc, Şiblî, Cüneyd-i Bağdâdî, Seriyî-i Sakatî, Ma'rûf-i Kerhî, Dâvûd-i Tâî, Habîb-i Acemî, Hasan-i Basrî, Hz. Ali ve Hz. Peygamber."²⁸ Hilye'de Menâkıb'daki silsile beyitlerde sırayla verilmiştir:

"Seyyid Burhâneddin-i Muhakkik-i Tirmizî"	Hazret-i Pîr-i mu'allâ-erkân Oldu müstahlef-i Seyyid Bürhân	b149
Bahâeddin Veled	Zât-ı Bürhân-ı Muhakkik-'üvân Vâlid-i Pîrden aldı peymân	b150
"Şemsü'l-E'imme Abdullah-i Serahsî"	O dahi Şemsü'l-e'imme nazarın Necm-i dîn'in de nigâh-ı eserin	b151
Hatîb-i Belhî	Hazret-i Şems'i de kıldı emced Nigeh-i feyz-i Hatîbî Ahmed	b155
Ahmed-i Gazzâlî	Oldu ol şeyhde bâ-'avn-i Samed Genc-i esrâr-ı Gazâlî Ahmed	b156
Ebû Bekr-i Nessâc Muhammed-i Zeccâc	O dahi nâ'ib-i hayrî'n-Nessâc O da şâkird-i Muhammed Zeccâc	b157
Şiblî Cüneyd-i Bağdâdî	O dahi olmuş idi Şiblî'ye sayd Şeyh Şiblî de feyiz-yâb-ı Cüneyd	b158
Seriyî-i Sakatî	Ona da Şeyh Seriyî-i Sakatî Rûşenâ etdi savâb u galatı	b159

²⁷ Sipehsâlâr, *Mevlânâ ve Etrafındakiler*, s. 18.

²⁸ Eflâkî, *Ariflerin Menâkıbeleri*, c.II, s.252.

Ma'rûf-i Kerhî	Onu da hazret-i şeyh-i <i>Ma'rûf</i> Kıldı bir merd-i hakâyık-mevsûf b160
Dâvûd-i Tâî	Oldu ma'rûf-ı hakâyık-mevrûd Reh-i 'aşk içre mürîd-i <i>Dâvud</i> b161
Habîb-i Acemî	O da me'zûn-ı <i>Habîb-i 'Acemî</i>
Hasan-i Basrî	O da zât- ı <i>Hasan</i> 'ın bir keremi b162
Hz. Ali	O da müsterşid-i sırr-ı 'Alevî
Hz. Peygamber	Şîr-i Mevlâ' da vasiyy-i Nebevî b163

4. Mevlânâ'nın Fizikî Özellikleri

Hilye'ye göre, Mevlânâ'nın hem ahlakı hem de dış görünüşü güzeldir:

Sûreti sîreti ma'nâsı güzel

Cism-i nâzendesi sîmâsı güzelb34

Alnı

Mevlânâ'nın alnı parlaklığı sebebiyle aya kemer bağlatmıştır. Bir Mevlevîlik terimi olan *kemer bağlamak* seyr ü sülûkta her türlü derde ve sıkıntıya hazır olmak anlamındadır:

Nûr-ı pîşânına baktıkda kamer

Bağladı 'aşkına hâyleyle kemer b35

Kaşları

Mevlânâ'nın kaşlarının şekli hançer, yay ve hilâl gibi kavisli ve siyahtır, kaşlarının arasını seyreden hayrete düşer:

Şekli olmuşdu iki hâcibinin

Hançer-i 'aşkı dil-i tâlibinin b38

Seyr eden ol iki ebrûyu dedi

Sanki bir çifte çekilmiş yay idi b39

Hâsılı oldu o ebrû-yı siyâh

Gıpta-bahşende-i şekl-i nev-mâh b43

Kaşları, iki güzellik mısraı ve güzellik nazmının matlarıdır:

İki mısra'-ı melâhat idiler

Matla'-ı nazm-ı sabâhat idiler b42

Güzel gözlerine bekçilik eder:

Bir daha vâf ile dil böyle dedi

Çeşm-i şâhânesine hâcib idi b44

Gözleri

Hilye'de Mevlânâ'nın gözleri elâ olarak belirtilmiştir:

Sarı reng ile siyâhın beyni

Türkçesi ya'ni elâ[y]dı 'aynı b47

Çeşm-i şâhânesi mahmûr-ı vasî
Nazar-ı câzibe-efzâsı bedî b45

Gözleri nergise ve ceylanın gözlerine benzer:

Bâğ-ı hüsnünde o gözler nergis
Yâ ki bir çifte gazâl-i mûnis b46

Gözleri aşk kadehidir, mutlu olanları Elest sarhoşu eder:

Desem ol dîdeye peymâne-i 'aşk
Sanma peymâne ki meyhâne-i 'aşk b48

Etdi bir nazrada ol dîde-i mest
Nice mukbilleri sarhoş-ı Elest b49

Bakışlarının kimyası siyah taş, has la'le çevirir:

'Ayn-ı kimyâ idi kim bir nigehe
La'l-i hâs eyledi seng-i siyehi b54

Burnu

Burnu, o kadar güzel, düzgün ve ölçülüdür ki tarif edilemez:

Oldu bînî-i latîf ü mevzûn
Vasf u ta'rîfden azâd u birûn b57

Deniz dalgasındaki köpük, gül yaprağındaki su damlası gibidir:

Mevce-i yemde olan şekl-i habâb
Varak-ı gülde duran katre-i âb b58

Güzellik âyetinin elifidir:

Âyet-i hüsnün idi ol elifi
Nûkhet-i 'aşk u vefâ mü'telifi b61

Bıyığı

Bıyıkları sünnet üzere kesilmişti. Tâhir, burada araya girer ve pirlerin bıyıklarının kısa olması gerektiğini ve bu konulardaki bilginin Ankaravî'nin eserlerinde olduğunu belirtir:

Kat' edip sebleti ber-vech-i sünen
Eyledi hem de o pâkîze-sühanb73

Reh-i 'aşkında şürût-ı bî'at
Cümlesinden biri kasî seblet b74

Ya'ni bir sâhib-i girdâr-ı hasen
Bî'at almak diledikde şeyhdenb75

Lâzım oldur ki o şeyh-i bî'at
Sâlikinden ede kat'-ı seblet b76

Ağzı

Ağzı Ledün ilmi kaynağı, Hz. İsâ'nın ağzı gibi hayat verici ve içinde Mesnevî incisinin bulunduğu bir sadeftir:

Menba'-ı 'ilm-i ledündü deheni
Fâ'ik-i nutk-ı sühandı sühanı b81

Eylesem la'lini 'İsî'ye şebih	
Olmuyor doğrusu tevcih-i vecih	b82
Hızr-ı cân 'İsa-i ma'nâ oldur	
Çerh-i 'aşk üzere Mesîhâ oldur	b83
O dehân sanki ma'ânî sadefi	
Mesnevî oldu dür-i zî-şerefi	b84

Sakalı

Sakalı kahverengidir:

Sarı ile siyeh-e mâ'il idi	
Ya'ni kumrâl demesi kâbil idi	b63

Sünnet üzere, sakalı göğsünü örterdi:

Tûlû hem sünnet-i Peygamber idi	
Göğsünün üst tarafın örter idi	b67

Yüzü

Yüzünün sarılığı kırmızılığından fazlaydı. Bu hâliyle gül-i ranâya/iki renkli güle ve yuvarlaklığı da güneşin doğma zamanındaki yuvarlaklığına benzerdi.

Reng-i rûyu nazarı câzib idi	
Sufreti humretine gâlib idi	b50
Sufret ü humret ile vech-i vecîh	
Gül-i ra'nâya sezâ olsa şebîh	b51
Oldu mânend o zerrîn-çehre	
Dem-i maşrıkdaki kurs-ı mihre	b55

Bu bahisle ilgili olarak, Mir'ât-ı Hazret-i Mevlânâ'daki Hilye'de başka bir olay anlatılır. Buna göre Ashâb-ı Kehf'in köpeği olan Kıtmîr'in rengi Mevlânâ'ya sorulur. Mevlânâ da tevazu göstererek kendisini ona benzetir ve kendisi gibi onun da yüzünün sarı olduğunu söyler:

Nitekim bir gün o deryâ-yı kemâl
Geçiyorken birisi etdi su'âl
Dedi kim söyle eyâ şeyh-i 'arîf
Reng-i Kıtmîr'i bana kıl ta'rîf
Dedi ol zât-ı kerâmet-mâye
Meh-i eflâk u tevâzû'-pâye
Çünkü 'âşıkı o derd ehli idi
Ben gibi sıbga-i zerd ehli idi
Bakmalı halk cenâb-ı pîre
Nefsini etdi kıyâs Kıtmîr'e

Güler yüzlü ve tatlı dillidir:

Nutk-ı cân-bahşı halâvetli idi	
Cebhe-i pâki beşâsetli idi	b112

Vücudu

Vücudunda kıl yoktu:

Tâmmü'l-kâme vü cism-i bî-mû
Eylemişdi onu Mevlâ yâ Hû b89

Tâhir, onu bazılarının normal, bazılarının da şişman olarak anlattığını söyler. Tâhir, Eflâkî'nin Menâkîbü'l-Ârifîn adlı eserine gönderme yaparak, onun yeni ay gibi zayıf olduğunu belirtir ve hamamda Mevlânâ ile vücudunun/teninin karşılıklı konuşmalarına yer verir:

Ba'zı vâsîf diyor ol dürr-i semîn
Vasatü'l-cism idi hem belki semîn b96
Burada re'y-i fakîrânemi siz
Ger tenezülle su'âl eyleseniz b97
'Abd-i 'âciz de derim ki bî-şek
Bu sıfat ewel hâl olsa gerek b98
Çün Menâkîb'da olur zîb-i sûtûr
Ki o hûrşîd-i hakikat-ma'mûr b99
Cehd ü za'af ile hilâl olmuş idi
Şekl-i hestîde hayâl olmuş idi b100
Etdi hammâmda bir gün irşâd
Cem'-i ihvânı o sultân-ı sedâd b101
Lutf ile bâz ederek gül deheni
Saçdı bu gûne cevâhir sühanı b102

Şu beyte göre teni artık zayıflıktan şikâyet etmekte ve Mevlânâ'dan merhamet istemektedir:

Ki benim eyledi artık şekvâ
Dedi ki gayrı emân Mevlânâ b103
Azıcık za'fîma bak merhamet et
'Azmi terk eyle birâz ruhsata git b104

Mevlânâ kendi bedenine seslenerek, kendi rahatının teninin zayıflığına bağlı olduğunu, dervişin vücudunun ip gibi olması gerektiğini de belirtir:

Ben de dedim ki ona ey bedenim
Râhatım za'fîna vâ-beste benim b105
Lâzım oldur ki vücûd-ı dervîş
Olmalı derd ile her lahza da rîş b107

Tâhir, burada Mevlânâ'nın kendi isteğiyle zayıf olduğunu da ekler:

Bu delîl oldu ki olmuş o şerîf
Sonradan cehd ü riyâzetle nahîf b108

Duruşu, Yürüyüşü

Hz. Muhammed gibi önüne eğilerek yürürdü, bu yürüyüş onun kendi isteğiyle Allah'a teslim olduğunu gösterirdi:

De'b-i reftâr-ı rûsûl üzre müdâm
Önüne meyl ile eylerdi hrâm b90
Ser-fürû-kerde-i teslîm ü nızâ
Olduğun meşiyi ederdi imâ b91

Tâhir, burada Lütfî'nin Hilye'sinden iki beyti aynen alır, Mir'ât-ı Hazret-i Mevlânâ'da bu beyitlerin Lütfî'ye ait olduğu dipnotta gösterilmiştir. Bu iki beyitte Mevlânâ, güzellik gülşenindeki bir fidana benzetilir. Bu fidan ledün meyveleri ile dopdoludur, meyvesi çok olan fidan da öne eğilir:

Gülşen-i hüsnê nihâl-i mevzûn
Meyve-i 'ilm-i ledünle meşhûn b93
Meyl eder pîşine 'ağsân-ı nihâl
Olsa ger meyve ile mâl-â-mâl b94

Konuşması

Konuşmaya başlayınca ölümlere can bahşederdi; dudakları âb-ı hayat gibiydi:

Başlayınca söze ol rûh-ı revân
Bahş ederdi nice mürde-dile cân b110
Çok mu Hızır olsa feyizhâh-ı nemi
Çeşme-i âb-ı hayât idi femi b111

6. Mevlânâ'nın Manevî Yönü

Ayıptan arınmıştı;

Hazret-i nakş-ı berârende-i gayb
Onu etmiş idi âzâde-i 'ayb b32

Saf altın gibiydi;

Zer-i sâfî idi ol şâh-ı kerîm
Zer nedir doğrusu iksîr-i 'azîm b53

Yumuşak huylu, merhametli, şefkat ve kerem sahibi bir pîrdi:

Oldu ol pîr-i pesendîde-hisâl
Hilm ü eltâf ile mir'ât-ı cemâl b113
İsm-i zat mazharı olmakla o şâh
Sebkat-i rahmeti oldu her gâh b114
Şefkat u lutf u kerem sâhibidir
Ceddinin hulk-ı kerîmi gibidir b115

7. Mevlânâ'nın Eseri: Mesnevî

Hilye'de Mevlânâ'nın eserlerinden sadece Mesnevî'sinin adı geçmiştir. Mesnevî; Kur'ân'ın özüdür, vahyedilmiştir, Elest neyistânının sesi ve Mevlânâ'nın fihristidir:

Oldu 'âriflere mağz-ı Kur'ân	
Şübhesiz vahyi cenâb-ı Mennân	b85
Öyle bî-vâsıta bir vahy-i Hudâ	
Kıldı Cibrîl'i ebed mest-i fenâ	b86
Nüsha-i câmi'a-i her çi ki hest	
'Âkisi savt-ı neyistân-ı elest	b87
Bunca vasf ile o şem'-i meclis	
Hazret-i Pîr'e olur bir fihris	b88

8. Şems-i Tebrizî

Şems sadece bir beyitte anılmıştır. Mevlânâ muma, Şems de onun etrafında dönen pervâneye benzetilir:

Öyle rahşende ki o şem'a-i nûr	
Şems-i Tebrîz ona pervâne olur	b167

9. Ölümü

Beyitte, Mevlânâ'nın 68 yaşında ve h.672'de (5 Cemâziye'l-âhir 672/17 Aralık 1273) vefat ettiği belirtilmiştir:

Edip altmışla sekiz yıl Mevlâ	
Onu şâhenşeh-i taht-ı ma'nâ	b145
<i>Altı yüz yetmiş ikide nâ-gâh</i>	
Mak'ad-ı sıdka 'urûc etdi o şâh	b146

Sonuç

20.yüzyılın başlarında Mevlevî dervişi Vâsıf Efendi tarafından tertip edilmiş *Mecmûa-i Medâiyih-i Mevlânâ* adlı eserin iki yazma nüshasında ve Tâhirü'l-Mevlevî'nin *Mir'ât-ı Hazret-i Mevlânâ*'sında yer alan *Hilye-i Hazret-i Mevlânâ* adlı bu manzume makalemizle edebiyat dünyasına tanıtılmıştır. Tâhir'in Hilye'si, boyutları küçük ve bölüm başlıkları olmamasına rağmen klasik mesnevînin bölümlerine sahiptir.

Tâhirü'l-Mevlevî, *Mir'ât-ı Hazret-i Mevlânâ* adlı eserinin başında kendi eserinin üçüncü hilye olduğunu, Hilye'yi, tetkik neticesinde yazdığını, eserinin yazma sebebinin "bağışlanma" olduğunu söyler. Yine aynı eserdeki Hilye'ye, yazmalarda olmayan Sultan II. Abdülhamit'in (1842-1918) övgüsünün yapıldığı beyitler ve Kıtmir bahsi eklenmiştir. Yazmalarda yer alan Hilye'lerde nüsha farkı yoktur. Gerek yukarıdaki eklemeler, gerek *Mir'ât* taki ile mecmûalardaki Hilye'deki bazı kelimelerdeki farklılıklar bize Tâhirü'l-Mevlevî'nin mecmûalardaki Hilye yazıldıktan sonra, eseri yeniden gözden geçirdiği izlenimini vermektedir.

Hilye'de en çok üzerinde durulan kısım "Mevlânâ'nın soyu ve silsilesi"dir. Mevlânâ'nın soyu Hz. Ebubekîr'e dayanmaktadır. Bu bilgiler kaynaklarla uyum içindedir. Bununla birlikte, Mevlânâ'nın evliliği, çocukları, tahsili,

Mesnevî dışındaki eserleri, fikirleri... vb. konulara Hilye'de yer verilmemiştir. Hilye'de üslup oldukça akıcıdır, dil oldukça anlaşılırdır. Özellikle Mevlânâ'nın dilinden anlatılan hamamda geçen konuşmalar ve Mevlânâ'nın kendisini Kıtmir'e benzettiği bölüm ilgi çekicidir. Eserde Eflâkî'nin ve Ankaravî'nin eserlerine de gönderme yapılmıştır. *Hilye-i Hazret-i Mevlânâ'nın*, Hakânî'nin Hilye-i Saâdet adlı eserinden, özellikle kaynaklardan yararlanılarak yazılması, anekdotlarla süslenmesi ve başlıklar olmasa da belirli bir plana göre yazılması, dilinin anlaşılabilirliği gibi konularda etkilendiği görülmektedir.

Hilye'nin amacı, eserleri ile farklılığını gösteren Mevlânâ'nın siretinin de güzelliğini vurgulamak, örnek bir insan olduğunu sergilemektir.

Edebî benzetmelerin yanında, gözlerinin ela olduğu, sakalının kahverengi olduğu ve göğsünü örttüğü, benzinin sarılığı, bıyığının kısalığı, bedeninin zayıflığı... vb. onun fizikî özelliklerini anlatan dizeler de beyitlerde yer almıştır. Bu ifadelerle, Mevlânâ minyatürleri uyuşmamaktadır. Minyatür sanatçısı Ülker Erke de bu konuya dikkat çekmiş ve "Herkesin kendi Mevlânâ'sını çizdiğini"²⁹ belirtmiştir. Bu sebeple, Mevlânâ Hilyelerinin yeni çizilecek minyatürlere yol göstereceği kanısındayız.

Bu önsöz Mir'ât-ı Hazret-i Mevlânâ'nın ilk sayfasında yer almıştır:

Ân Ferîdûn-ı cihân-ı Manevî
Bes buved bürhân-ı kadreş Mesnevî
Men çe gûyem vasf-ı ân âlî-cenâb
Nîst peygamber velî dâred kitâb³⁰

Kıt'a-ı garrâsı, tercemân-ı merâtib-i 'ulyâsı olan sultânü'l-âşîkîn serderferter-i ehl-i yakîn Mevlânâ Muhammed Celâleddîn kaddesa'llâhu sırrıhu'l-mübîn efendimiz hazretlerinin şemâ'il-i 'aliyye ve evsâf-ı seniyyelerinden bahs eden şu eser sâye-i ma'ârif-vâye-i hazret-i hilâfet-penâhîde sâha-i 'irfânda cilve-ger oldu.

Lutfî Çelebi ve Rızâ Dedenin manzumelerine üçüncü olup daha ziyade tetkîk ve tetebbu'la yazıldığından (Hak fe-azzeznâ bi-sâlisin³¹) iltifâtına mazhar olması eltâf-ı Sübhâniye'den me'mûldür.

Ger be-gûyem tâ kıyâmet vasf-ı û

29 www.aksiyon.com.tr, Aksiyon Haftalık Haber Dergisi, "Herkes Kendi Mevlası'nı Çiziyor" (haz. Ülkü Özel Akagündüz), S.576, 12.19.2005.

30 "O mane'î cihanın Feridun'u. Onun kadrinin delili Mesnevî olsun. Ben o ulu zatın vasfında ne söyleyeyim? Peygamber değildir ama kitabı vardır."

31 *Kur'ân-ı Kerîm*, 36/14 "Onlara iki (resûl) göndermiştik. Fakat ikisini de tekzip ettiler (yalanladılar). Bunun üzerine (onları) üçüncü (resûl) ile azız kıldık (destekledik). O zaman onlar: "Muhakkak ki biz, size gönderilmiş resûlleriz." dediler.

Hîç ân-râ gâyet ü makta' me-cû
Yek dehân-ı hâhem çü pehnâ-yı felek
Tâ-be gûyem medh-i ân reşk-i melek³²

Hakîkatince ne kadar itrâ edilse yine evsâf-ı kudsiye-i Mevlânâ tamamıyla ifâ edilemeyeceğinden hilyemizin de âzâde-i noksân olamayacağı bedîhîdir. Binâen 'aleyh maksad-ı 'âcizânesi izhâr-ı fazîlet değil, istid'â-yı âfv u 'âtıfet olan nâzım-ı hakîrin hatâyâsı hulûs niyetine bağışlanırsa büyük bir lutuf edilmiş olur. Bâkî Huvallah.

Bâyezid'de Tramvay Yolunda 34 numaralı

Tâhir Dede Kütübhanesi Sahibi

Tâhirü'l-Mevlevî

32 "Eğer onun vasfın kıyamete kadar söylesem, bunda hiç hudut ve nihayet arama. Felek/Gökyüzü genişliğinde bir ağız istiyorum ki melekleri kıskandıracak kadar onun medhini söyleyeyim."

HİLYE-İ MÜBÂREKE-İ HAZRET-İ MEVLÂNÂ³³

- 1 Bismi Rahmân Rahîmü'l-Mevlâ
Rabbenâ Hâhikenâ Mevlânâ³⁴
- 2 Ahmedü üzkürü bi'ş-şükri ileyh³⁵
Küllü vaktin ve tevekkeltü 'aleyh
- 3 Ve usallî ve usellimu ekmelü³⁶
Bi'n-nebiyyi'l-'Arabiyyi'l-ecmelu
- 4 Ecmelü'l-halkı bi-hulukin ve halkın*³⁷
Fâricü'l-hemmi ve gammi ve kalak**
- 5 Seyyidü'l-kevn[eyn]Resülüs-sakaleyn³⁸
Ceddü sibteyn imâmü'l-haremeyn
- 6 Hazret-i Ahmed 'aleyhi's-salavât³⁹
Ve 'ale'l-âli ve sahbi's-sâdât
- 7 Siyyemâ efdalu ashâb-ı güzîn⁴⁰
Evvel ü eşref-i ahhâb-ı mihîn
- 8 *Sâniyesneyni humâ fi'l-gârî*⁴¹
El-mülakkab bi-'atîki'n-nâri
- 9 Mazhar- ı sıdk u 'atîk-i Nebevî
Yar-ı Siddîk u sadîk-i Nebevî
- 10 Cedd-i 'âlî-i cenâb-ı Hünkâr
Zât-ı Bûbekr-i sûtûde-etvâr
- 11 Dahi sultân-ı 'Arab şâh-ı 'Acem
Kûh-ı temkîn ü vefâ bahr-i kerem
- 12 Nâşir-i dîn-i mübîn-i İslâm
Hâmi-i şer'-i mu'allâ-ahkâm
- 13 Şeh-i şâhân-ı şeref-güster-i dâd
Kâmi-i zûlm ü şikâk u bî-dâd

33 Hilye'nin eski yazılı metni *Mecmûa-i Medâiyih-i Mevlânâ'nın* Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, No. 2163, vr.1b-6a'dan alınmıştır. Matbu nüsha (MHM)daki farklar, eklemeler dipnotta "*" ile belirtilmiştir. Hilye 20.yüzyıl Türkçesi göz önüne alınarak, Türkiye Türkçesine aktarılmıştır..

34 1/1 "Rahman ve Rahîm olan efendimin adıyla, ey Rabb'imiz, yaratıcımız, efendimiz."

35 1/2 "Hamd ederim ve onu şükürle anarım, her vakit ona tevekkül ederim."

36 1/3 "En güzel Arap Peygambere en mükemmel salat ve selam ederim."

* ve halkın] ve cemâl MHM

37 1/4 "Ahlak ve yaratılış olarak varlıkların en iyisi, kederi, tasayı ve endişeyi yok eden."

** Fâricü'l-hemmi ve gammi ve kalak] Ekmelü'l-kevn be-fazlu vü kemâl MHM

38 1/5 "İki dünyanın efendisi, cinlere ve insanlara elçi olan; Hz. Hasan ve Hz.Hüseyin'in atası, Mekke ve Medine'nin imamı."

39 1/6 "Hz. Peygambere, onun ailesine, ashabına ve sadata salavat olsun."

40 1/7 "Özellikle ashâb-ın güzînin en faziletli, ulu ahhâbın en şerefîlerinin üzerine olsun."

41 1/8 "Onlar mağaradayken ikinin ikincisiydi, lakabı ateşten azad edilmiş idi."

- 14 Hüsrev-i 'adl ü emîrû'l-âdâb
Ya'ni Fârûk 'Ömer İbnü'l-Hattâb
- 15 Dahi ol câmi'-i Kur'ân-ı Kerîm
Sâhib-i hûy-ı hasen hulk-ı 'azîm
- 16 Ma'den-i hilm ü hayâ kân-ı vefâ
Menba'-ı cûd u sehâ ebr-i safâ
- 17 Cehz-bahşende-i ceysül-'üsre
Çâr muhtâr u refikü'l-cenne
- 18 Hâle-i nûr u şu'âü'l-kamereyn
İbni 'Affân o meh-i Zi'n-nûreyn
- 19 Dahi ol mihr-i sipihr-i ezeli
Esedu'llâh 'Alî sırr-ı celî
- 20 Dür-i zîbende-i deryâ-yı şeref
Şeh-i şân-âver-i evreng-i Necef
- 21 Zevc-i Zehrâ vü vasiyy-i Nebevî
Şeref-endûz-ı dem-i Mustafavî
- 22 Şîr-i Hak dâder-i sultân-ı rüsûl
Masdar-ı 'ilm-i ledün mürşid-i kül
- 23 Hem iki kurre-i çeşmân-ı Resûl
Gonca-i gülbün-i bustân-ı Betûl
- 24 Neyyireyn ü kamereyn ü şemseyn
Seyyideynü's-senedeynü'l-Hasaneyn
- 25 Bâki ashâb-ı hidâyet-encüm
Radiya'llâhu Te'âlâ 'anhüm*
- 26 Ba'dezâ hâme-i noksân-ımlâ
Yazacak Hilye-i Pîr'i güyâ
- 27 Bakmayıp killet-i 'irfânına o
Cehline 'acczine noksânına o
- 28 Etdi bu kâr-ı 'azîme cür'et
Bahş-ı tevfiğ ede Rabb-i 'izzet
- 29 Dest-gîri olarak himmet-i Pîr
Feyz-i 'aşk ile onu eyleye sîr

- 30 Eyle sûrâh-ı gamı dilde güşâd
Sîne-i hâli vü ser-dâde be-bâd
- 31 'Aşk ile ney gibi Tâhir inle
Hilye-i Pîr'i kalemden dinle
- 32 Hazret-i nakş-ı berârende-i gayb
Onu etmiş idi âzâde-i 'ayb
- 33 Sâni'-i mutlak-ı kül celle celâl
Onu kılmış idi mir'ât-ı cemâl
- 34 Sûreti sîreti ma'nâsi güzel
Cism-i nâzendes** simâsi güzel

* MHM'de 25. beyitten sonra Sultan II.Abdülhamit'i öven şu beş beyit yer almıştır:

Hem de ifâ-yı du'âsi elzem
Olan ol Husrev-i ferhunde-şiyem
Zil-ı Hakk vâris-i mevlî's-sakaleyn
Hâdim-i hitta-i pe[y]k-i Haremeyn
Mazhar-ı lutf-ı Hudâvend-i Mecîd
Ya'ni Sultân-ı cihân 'Abd-ı Hamîd
Dem-be-dem 'âfiyet ü sıhhat ile
Vefk-i dil-hâhı ile şevket ile
Taht-ı 'âlîsi olsun zîver
Ey Hudâ tâ-be-kıyâm-ı mahşer

** 34b nâzendesi|zîbendesi MHM

- 35 Nûr-ı pîşânına bakdıkda kamer
Bağladı 'aşkına hâleyle kemer
36 Oldu ol levh-i vasî' ü enver
Levh-i mahfûz-ı hakikat mazhar
37 Kimseye olmadı olmaz o cebîn
'Unf ile âyine sûret-i çîn
38 Şekli olmuşdu iki hâcibinin
Hançer-i 'aşkı dil-i tâlibinin
39 Seyr eden ol iki ebrûyu dedi
Sanki bir çifte çekilmiş yay idi
40 Veriyordu o mukavves ebrû
Kâbe kavseyn peyâmın yâ Hû
41 Seyr eden kaşlarının fâsılasın
Çâk çâk eyler idi havsalasın
42 İki mısra'-ı melâhat idiler
Matla'-ı nazm-ı sabâhat idiler
43 Hâsılı oldu o ebrû-yı siyâh
Gıbta-bahşende-i şekl-i nev-mâh
44 Bir daha vasf ile dil böyle dedi
Çeşm-i şâhânesine* hâcib idi
45 Çeşm-i şâhânesi** mahmûr-ı vasî'
Nazar-ı câzibe-efzâsı bedî'
46 Bâğ-ı hüsnünde o gözler nergis
Yâ ki bir çifte gazâl-i mûnis
47 Sarı reng ile siyâhın beyni
Türkçesi ya'ni elâ[y]dı 'aynı
48 Desem ol dîdeye peymâne-i 'aşk
Sanma peymâne ki meyhâne***-i 'aşk
49 Etdi bir nazrada ol dîde-i mest
Nice mukbilleri sarhoş****-i elest
50 Reng-i rûyu nazarı câzib idi
Sufreti humretine gâlib idi
51 Sufret ü humret ile vech-i vecîh
Gül-i ra'nâya sezâ olsa şebîh

- 52 Âteş-i 'aşk u riyâzât ile hâl
Cedd-i pâkini de etmiş***** idi kâl
53 Zer-i sâfî idi ol şâh-ı kerîm
Zer nedir doğrusu iksîr-i 'azîm
54 'Ayn-ı kimyâ idi kim bir nigehi
La'l-i hâs eyledi seng-i siyehi
55 Oldu mânend o zerrîn-çehre
Dem-i maşnkdaki kurs-ı mihre
56 Fer verirdi ruhuna misl-i şafak
Sufret-i 'aşkı ile sıbga-i Hak*****

* 44b şâhânesine|mestânesine MHM

** 45a şâhânesi|mestânesi MHM

*** 48b meyhâne-i|dâ'îre-i MHM

**** 49a sarhoş-ı|bîhoş-ı MHM

***** 52b cedd-i pâkini de etmiş|cesed-i pâkini etmiş MHM

***** 56. beyitten sonra MHM'de şu beyitler yer almıştır:

Nitekim bir gün o deryâ-yı kemâl
Geçiyorken birisi etdi su'âl
Dedi kim söyle eyâ şeyh-i 'arîf
Reng-i Kitmîr'i bana kıl ta'rîf
Dedi ol zât-ı kerâmet-mâye
Meh-i eflâk tevâzu'-pâye
Çünkü 'âşıkıdı o derd ehli idi

Ben gibi sıbga-i zerd ehli idi
Bakmalı halk cenâb-ı pîre
Nefsini etdi kıyâs Kitmîr'e
Bir kişi kendisini kılsa vazîf
Nezd-i Mevlâ'da olur kadri refî
Biz yine vasf-ı şerîfe geelim
Bînfî-i bâk ü latîfe geelim

- 57 Oldu bînî-i latîf ü mevzûn
Vasf u ta'rîfden azâd u birûn
- 58 Mevce-i yemde olan şekl-i habâb
Varak-ı gülde duran katre-i âb
- 59 Ne kadar hoş u letâfetli ise
Ne kadar hûb u zerâfetli ise
- 60 Öylece olmuş idi enf-i şerîf
Gül-i ruhsârın arasında latîf
- 61 Âyet-i hüsnün idi ol elifi
Nûkhet-i 'aşk u vefâ mü'telifi
- 62 Hatt-ı ruhsân cenâb-ı Pîr'in
Pîr-i pîrân-ı felek-teshîrin
- 63 Sarı ile siyeh e mâ'il idi
Ya'ni kumrâl demesi kâbil idi
- 64 Sanki ol lihye-i vâlâ-sây e
Levha-i vech-i ter-i Monlâ'ya
- 65 Oldu çar çûbe-i zerrîn-cemâl
Ya ki bir hâle-i tâbân-ı kemâl
- 66 Kısım-ı 'âlîsi haff olmuş idi
Misl-i Siddîk nahîl olmuş idi
- 67 Tûlû hem sünnet-i Peygamber idi
Göğsünün üst tarafın örter idi
- 68 Nola mestûr ise ol sadr-ı hüdâ
Zulemât içre imiş âb-ı bekâ
- 69 O kavâm-âver-i şer'-i nebevî
Vâris-i Mustavafî Murtazavî
- 70 Vâris ammâ ki nasıl vâris-i kül
Mazhar-ı sırr-ı Hudâvend-i rûsûl
- 71 Zâhir ü bâtin onun vârisidir
Mezra'-ı 'âleme 'aşk hârisidir
- 72 Oldu her kârı onun reşk-i melek
İsr-i muhtâra tevessül ederek
- 73 Kat' edip sebleti ber-vech-i sünen
Eyledi hem de o pâkîze-sühan*
- 74 Reh-i 'aşkında şürût-ı bey'at**
Cümlesinden biri kasî seblet
- 75 Ya'ni bir sâhib-i girdâr-ı hasen
Bî'at almak diledikde şeyhden

- 76 Lâzım olur ki o şeyh-i bî'at***
Sâlikinden ede kat'-ı seblet
- 77 Şârih-i Mesnevi-i Mevlânâ
Hazret-i Ankaravî ol dânâ
- 78 Etdi hakkâ ki icâle hâme
Yazdı *Minhâc* u *Tarîkat-nâme*
- 79 Bu gibi şeyleri etdi ityân
Okusun onları bir şekki olan
- 80 Ola ma'lûm hulâsâ bu husûs
Oldu sebletleri pîrin maksûs
- 81 Menba'-ı 'ilm-i ledündü deheni
Fâ'ik-i nutk-ı sühândü sühânı
- 82 Eylesem la'lini 'îsâ'ya şebîh
Olmuyor doğrusu tevcîh-i vecîh

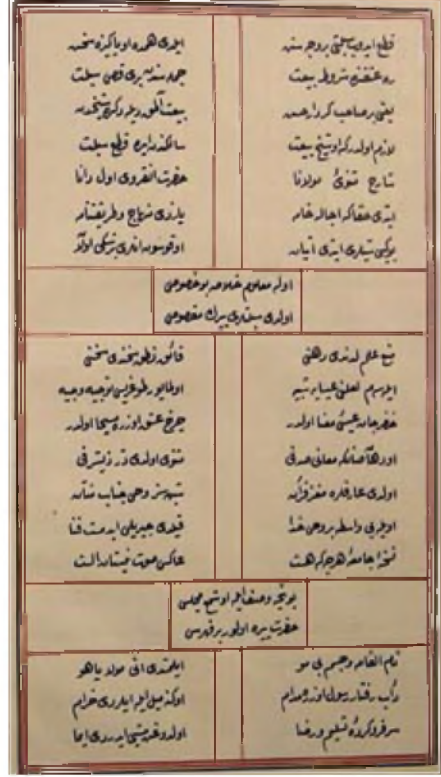
* 73b sühân| dehen MHM

** 74a bî'at| nisbet MHM

*** 76a bî'at| himmet MHM

- 83 Hızr-ı cân 'îsî-i ma'nâ oldur
Çerh-i 'aşk üzre Mesihâ oldur
- 84 O dehân sanki ma'ânî sadefi
Mesnevî oldu dür-i zî-şerefi
- 85 Oldu 'âriflere mağz-ı Kur'ân
Şühbesiz vahyi cenâb-ı Mennân
- 86 Öyle bî-vâsita bir vahy-i Hudâ
Kıldı Cibrîl'i ebed mest-i fenâ
- 87 Nûsha-i câmi'a-i her çi ki hest
'Âkisi savt-ı neyistân-ı elest
- 88 Bunca vasf ile o şem'î-i meclis
Hazret-i Pîr'e olur bir fihris
- 89 Tâmu'l-kâme vü cism-i bî-mû
Eylemişdi onu Mevlâ yâ Hû
- 90 De'b-i reftâr-ı rûsül üzre müdâm
Önüne meyl ile eylerdi hırâm
- 91 Ser-fürû-kerde-i teslîm ü rîzâ
Olduğun meşiyi ederdî îmâ
- 92 Bu husûsda şu iki beyt-i güzîn
Doğrusu oldu sezâ-yî tahsîn
- 93 "Gülşen-i hüsne nihâl-i mevzûn⁴²
Meyve-i 'ilm-i ledünle meşhûn
- 94 "Meyl eder pîşine 'ağsân-ı nihâl
Olsa ger meyve ile mâl-â-mâl"
- 95 Rahimallahû bi-rûhî'n-nakş*
Etdi kilik-i rakamı gıpta-keş
- 96 Ba'zî vâsîf diyor ol dür-i semîn
Vasatül'-cism idi hem belki semîn
- 97 Burada re'y-i fakîrânemi siz
Ger tenezülle su'âl eyleseniz
- 98 'Abd-i 'âciz de derim ki bî-şek
Bu sıfat ewel hâl olsa gerek
- 99 Çün Menâkıb'da olur zîb-i sûtûr
Ki o hürşid-i hakîkat-ma'mûr
- 100 Cehd ü za'af ile hilâl olmuş idi
Şekl-i hestîde hayâl olmuş idi
- 101 Etdi hammâmnda bir gün irşâd
Cem'-i ihvânî o sultân-ı sedâd

- 102 Lutf ile bâz ederek gül deheni
Saçdı bu güne cevâhir süheni
- 103 Ki tenim eyledi artık şekvâ
Dedi ki gayn emân Mevlânâ
- 104 Azıcık za'fına bak merhamet et
'Azmi terk eyle birâz ruhsata git
- 105 Ben de dedim ki ona ey bedenim
Râhatım za'fına vâ-beste benim
- 106 Râhat-ı ten ile râhat olamaz
Olamaz terk-i 'azîmet olamaz
- 107 Lâzım oldur ki vücûd-ı dervîş
Olmalı derd ile her lahza da rîş
- 108 Bu delîl oldu ki olmuş o şerîf
Sonradan cehd ü riyâzetle nahîf

42 Lutfî Çelebi'nin. (Bu iki beyit Lutfî Çelebi'nindir. Mevlana Müzesi Kütüphanesi, No. 2163, vr. 48b-49b.)

* Bu beyit MHM'de yoktur.

- 109 Bülbül-i gülşen-i vahdet idi ol
Gonca-i nahl-i hakikat idi ol
- 110 Başlayınca söze ol rûh-ı revân
Bahş ederdi nice mürde-dile cân
- 111 Çok mu Hızr olsa feyizhâh-ı nemi
Çeşme-i âb-ı hayât idi femi
- 112 Nutk-ı cân-bahşı halâvetli idi
Cebhe-i pâki beşâsetli idi
- 113 Oldu ol pîr-i pesendîde-hisâl
Hilm ü eltâf ile mir'ât-ı cemâl
- 114 İsm-i zat mazharı olmakla o şâh
Sebkat-i rahmeti oldu her gâh
- 115 Şefkat u lutf u kerem sâhibidir
Ceddinin hulk-ı kerîmi gibidir
- 116 Cedd-i a'lâsı ki Sıddîk-i atîk
Derdi ey reşha-dih-i kalb-i harîk
- 117 Beni ba's ile o sûretde semîn
Kaplayım mahşeri cismimle hemîn
- 118 Ba'dehu kıl beni ilkây-ı cahîm
Eyleyem ser-te-ser imlây-ı cahîm
- 119 Öyle kim sığmaya bir kimse daha
Orada ben yanayım ben ebedâ
- 120 Bâreka'llâh zihî mihr ü vefâ
Sânekalâh 'aceb cûd u sehâ
- 121 Çok mu olduysa bu sultân-ı şefîk
Lakab-ârâ-yı 'Atîk ü Sıddîk
- 122 Şefkat u himmet-i 'ulyâsını gör
Zâtını 'aşk ile ifnâsını gör
- 123 Böyle bir zât-ı şerîf ü haseni
Müslümân saymalı mı sevmeyeni
- 124 Oldu Pîrim de o sultâna şebîh
Lâ-cerem el-veledü sırr-ı ebîh
- 125 Gayret ey hâme-i Tâhir söyle
Neseb-i hüsvrev-i 'aşkı böyle
- 126 Zâde-i hazret-i Bûbekr-i 'Atîk
'Âbd-i Rahmân u veliyyü't-tevfîk
- 127 Onun oğlu dahi Hammâd-ı kerîm
Kâ'il-i hamd ü senâyâ-yı 'azîm
- 128 Oldu mahdûm-ı güzîn-i Hammâd
Mazhar-ı hulk-ı kerâmet-mu'tâd

- 129 Onun oğlu ki Müseyyeb-ünvân
Etdi bir duhter-i 'ismetle kırân
- 130 Duhter-i şâh-ı Birâhim Edhem
Etdi dil-hâne-i 'aşkın hurrem
- 131 Olup ol nahl-i melâhat nâbit
Geldi meydân-ı zuhûra Sâbit
- 132 O da Mevdûd'u getirdi dehre
O da Mahmûd'u getirdi dehre
- 133 İbn-i Mahmûd-ı Hatîbî Ahmed
Sitt*-i Firdevs ile oldu emced**
- 134 Duhter-i Şems-i E'imme idi ol
Neseben ya'ni şerife idi ol
- 135 Verdi ondan feleğe pertev ü zeyn
Makdem-i mes'adet-i Şeyh Hüseyin
- 136 Aldı ol şeyh-i şerîf-i 'ulvî
Duhter-i şâhi ba-emr-i Nebevî

* 133b sitt| ıkd MHM

** 133b emced| peyvend MHM

- 137 Ya'ni sultân Alâ'eddîn'in
Şeh-i Belh'in o kerem-âyînin
- 138 Duhter-i 'ismet-i pâkîzesini
Aldı çün yümn ile ol zât-ı senî
- 139 Eyledi mülk-i şuhûdu teşrîf
Mevlid-i pâk-i şehen-şâh-ı 'arîf
- 140 Ya'ni Sultân *1 Gürûh-ı 'Ulemâ⁴³
Nâmdaş-ı nebevî şâh-ı Bahâ
- 141 Oldu ol zîver-i evreng-i şeref
Güher-i kulzüm-i 'irfâna sadef
- 142 Oldu sulbünden onun şa'şa'a-zâ
Milket-i 'aşka Celâlî 1-Mevlâ
- 143 Sâdis-i şeh-i reb'tü'l-evvel
Şeş sad u çârda bâ-feyz-i zel
- 144 Geldi ol ma'nâ-i 'aşk u 'irfân
Kıldı gehvâre-i feyzi rahşân
- 145 Edip altmışla sekiz yıl Mevlâ
Onu şâhen-şeh-i taht-ı ma'nâ
- 146 Altı yüz yetmiş ikide nâ-gâh
Mak'ad-ı sıdka 'urûc etdi o şâh *2
- 147 Ser-i 'âlîsi edilsin takdîs
Bize feyz-i himemi olsun enîs
- 148 Nisbet-i şâh-reh-i mağbûtî
Oldu bu gûne dilin mazbûtî
- 149 Hazret-i Pîr-i mu'allâ-erkân
Oldu müstahlef-i Seyyid Bûrhân⁴⁴
- 150 Zât-ı Bûrhân-ı Muhakkik-'ünvân
Vâlid-i Pîrden⁴⁵ aldı peymân
- 151 O dahi Şemsü'l-e'imme⁴⁶ nazarın
Necm-i dîn⁴⁷'in de nigâh-ı eserin

* 140a sultân] serdâr MHM

43 Sultânü'l-Ulemâ Hazret-i Muhammed Bahâeddîn-i Belhî Kuddise Sirruhu, MHM s.11.

** 146b şâh] mâh MHM

44 Seyyid Bûrhâneddîn-i Muhakkik Tırmızî Kuddise Sirruhu. MHM s.11.

45 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, O. Ergin Yazmaları, No. 54, 5a'da ve MHM s.11'de sayfa kenarına şu açıklama yazılmıştır: Sultânü'l-Ulemâ Hazret-i Muhammed Bahâeddîn-i Belhî Kuddise Sirruhu Rihlet 628

46 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, O. Ergin Yazmaları, No. 54 5b'de sayfa kenarında ve MHM s.11'de şu açıklama yazılmıştır: Şemsü'l-E'imme-i Abdullah Serahsî Kuddise Sirruhu.

47 Hazret-i Necmeddîn-i Kübrâ Kuddise Sirruhu, MHM s.11

- 152 Cem' ile mecma'-ı bahreyn oldu
Hâ'iz-i nisbet-i sadreyn oldu
- 153 Çünkü bir kol ile Necmüddîn'in
Nisbet-i ahzı o hoş-âyînin
- 154 Zât-ı Siddîk-ı Hak âgâha varır
Bir taraftan Esedullâha varır
- 155 Hazret-i Şems⁴⁸i de kıldı emced
Nigeh-i feyz-i *Hatîbî Ahmed*
- 156 Oldu ol şeyhde bâ'-avn-i Samed
Genc-i esrâr-ı *Gazâlî Ahmed*
- 157 O dahi nâ'ib-i hayrû'n-Nessâc
O da şâkir-i *Muhammed Zeccâc*
- 158 O dahi olmuş idi Şiblî ye sayd
Şeyh Şiblî de feyz-yâb-ı *Cüneyd*
- 159 Ona da Şeyh *Seriyî-i Sakatî*
Rûşenâ etdi savâb u galatı
- 160 Onu da hazret-i şeyh-i *Ma'rûf*
Kıldı bir merd-i hakâyık-mevsûf
- 161 Oldu ma'rûf-ı hakâyık-mevrûd
Reh-i 'aşk içre mürîd-i *Dâvud*
- 162 O da me'zûn-ı *Habîb-i 'Acemî*
O da zât-ı *Hasan*⁴⁹ın bir keremi
- 163 O da müsterşid-i sırr-ı 'Alevî
Şîr-i Mevlâ' da vasiyy-i Nebevî
- 164 İşte ol Pîr-i mu'allâ-kadrin
Vâris-i feyz-i dü-âlf sadrın
- 165 Nisbet-i ahzı bu üslûb ile dir
Ondaki silsile zer silsiledir
- 166 Sıdk-ı Siddîk u kemâl-i 'Alevî
Onda cem' oldu bi-hakk-ı Nebevî
- 167 Öyle rahşende ki o şem'a-i nûr
Şems-i Tebrîz ona pervâne olur
- 168 Hamd-i evfâ vü sipâs-ı isnâ
Ola ma'rûz-ı cenâb-ı Mevlâ
- 169 Ki bu manzûme-i müşğîn-encâm
Oldu hâmemle şeref-yâb-ı hitâm
- 170 Hilye-i hazret-i Mevlânâ'dır
Nefes-i şeyh-i kerem-fermâdir

- 171 Ki gelip tab'a kelâl-i vâfir
Onu itmâma değilken kâdir
- 172 Dem-i cân-bahş-ı Mesihâ-eseri
Kıldı encâma resâ bu eseri
- 173 Feyz-i ikmâl ile himmet etdi
Ya'ni izhâr-ı kerâmet etdi
- 174 Sanma ey *Tâhir*-i zîbende-edâ
Bu 'ibârâtı sen oldun gûyâ
- 175 Söyleden çünkü seni himmet-i Şeyh
Bu eser de eser-i hazret-i Şeyh
- 176 Hazret-i Şeyh ki Celâlû'l-Hak'dır⁵⁰
'Ayn-ı Monlâ denilirse hakdır
- 177 'Ayn-ı müstahlef olurmuş yâ Hû*
Çün halîfe denilen zât-ı nigû

48 Şemsü'l-E'imme Abdullah Serahsî Kuddise Sirruhu. MHM s.12.

49 Hazret-i Hasan Basrî Radya'llahu anh. MHM s.12.

50 Yenikapı Mevlevihanesi post-nişân-ı hakâyık-rehîni reşâdetli faziletli Şeyh Celâleddîn Efendi Hazretleri. Bir beyit mahfûzdur.

* Bundan önceki dipnotta da belirtildiği üzere, bu beyit MHM'de yoktur.

- 178 Zât-ı 'âlîsini kılmiş Mevlâ
Rehber-i şâh-reh-i Mevlânâ
- 179 Enfüsün mihri vü şems-i âfâk
Pertev-endâz-ı kulûb-ı 'uşşâk
- 180 Oldu ez-cümle o vâlâ-himmet
Nâzım-ı hâke veliyü'n-ni'met
- 181 O efendim ben onun bendesiyim
Bende-i kemter-i efgendesiyim

- 182 Şemse nisbetle onun zerresiyim
Bahre nisbetle onun katresiyim
- 183 Haşre dek olsun o kudsî-mâye
Başıma çetr-i hümâyûn-sâye
- 184 Ola ya Rabbi Celâleddîn'in
Mehbit-i feyzi Celâleddîn'in

Kaynaklar

- Eflâkî, Şemseddin Ahmed (1986-1987), *Menâkibu l-Ârifin*, Ariflerin Menkıbeleri, c.I-II, trc. Tahsin Yazıcı, İstanbul.
- Ferîdün bin Ahmed-i Sipehsâlâr (1977), *Mevlânâ ve Etrafındakiler*, trc. Tahsin Yazıcı, İstanbul.
- Güngör, Zülfikar (1994), *Tâhirü l-Mevlevî (Olgun) Hayatı, Eserleri ve Dinî Edebiyatla İlgili Şiirleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1994.
- Hakânî Mehmet Bey Hilye-i Saadet* (2005), haz. İskender Pala, İstanbul.
- Hidayetoğlu, Selahaddin (2005), *Hazreti Mevlâna Muhammed Celâleddîn-i Rûmî, Hayatı ve Şahsiyeti*, Konya
- Kılıçlı, Mustafa, "Hilye", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.18, s.44-47.
- Mecmûa-i Medâiyih-i Mevlânâ*, haz.Vâsîf, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, O. Ergin Yazmaları, No. 54, vr. 1b-6a.
- Mecmûa-i Medâiyih-i Mevlânâ*, haz.Vâsîf, Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, No. 2163, vr. 1b-6a.
- Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Şerh-i Mesnevî* (1971), haz. Tâhirü'l-Mevlevî, İstanbul, c.1-13.
- Olgun, Tâhir (1995), *Çilehane Mektupları Tâhirü l-Mevlevî'nin Mevlevî Çillesi Hatırat ve Tahas-süsâtını Havi Olarak Ahmet Remzi Dede'ye Mektuplar*, haz. Cemal Kurnaz-Gülgün Erişen, Ankara.
- Olgun, Tâhir (1995), *Divan Edebiyatının Bazı Beyitleri'nin İzahına Dair Edebî Mektuplar* haz. Cemâl Kurnaz, Akçağ Yay., Ankara.
- Olgun, Tâhir (1998), *Müslümanlıkta İbadet Tarihi*, haz. Cemal Kurnaz, Ankara.
- Pala, İskender, *Hakanî Mehmed Bey Hilye-i Saadet*, İstanbul 2005.
- Sultan Veled (1976), *İbtidâ-nâme*, trc. Abdülbâki Gölpınarlı, Ankara.
- Şentürk, Ahmet Atilla (1991), *Tâhirü l-Mevlevî Hayatı ve Eserleri*, İstanbul.
- Tâhirü'l-Mevlevî (1990), *Matbuat Alemindeki Hayatım ve İstiklal Mahkemeleri*, Ankara.
- Tâhirü'l-Mevlevî (1973), *Edebiyat Lügati*, Enderun Kitabevi, İstanbul, s.6-11.
- Tâhirü'l-Mevlevî (1315), *Mir ât-ı Hazret-i Mevlânâ*, İstanbul.
- www.mevlanader.org
- www.aksiyon.com.tr, Aksiyon Haftalık Haber Dergisi Arşivi, "Herkes Kendi Mevlanası'nı Çiziyor"(haz.Ülkü Özel Akagündüz), S.576, 12.19.2005.